

СУБВЕНЦИОНИРАЊЕ НА ТРОШОЦИТЕ ЗА ГОРИВО НА ЗЕМЈОДЕЛЦИТЕ ВО УСЛОВИ НА КРИЗА ВО ИЗБРАНИ ДРЖАВИ

-кратка информација-

Скопје, декември, 2022 година

Предмет на кратката информација се формите на поддршка за земјоделците имајќи ја предвид зголемената цена на горивата, како и други начини кои се користат од страна на Владите на земјите членки на ЕУ и државите во Европа за олеснување на финансискиот стрес во земјоделскиот сектор. Информациите се преземени од Европскиот центар за парламентарни истражувања и документација – ЕЦПРД односно од прашалникот бр. 5207 поставен од парламентот на Романија. При изработка на кратката информација се користени одговорите од парламентите на: Австрија, Шпанија, Словенија, Литванија, Црна Гора, Латвија, Ирска, Португалија, Холандија и Финска. Оваа истражувачка работа е изработена по сопствена иницијатива на Парламентарниот институт на Собранието на Република Северна Македонија согласно Правилникот за вршење на надлежностите на Парламентарниот институт.

Пазарот односно цените на енергенсите (нафта, природен гас, електрична енергија и мазут) со започнувањето на воениот конфликт во Украина придонесе цените на енергенсите да се покачат, а со тоа да бидат повисоки цените на примарното производство во земјоделството. Владите на европските држави донесоа сет на мерки за ублажување на цените на примарното производство во земјоделството за да се спречи покачување на цените на земјоделските производи.

Република Австрија

Австриската Влада има планирани три мерки за земјоделците за компензација на високите цени на горивата: привремен додаток за земјоделскиот дизел, надоместување на цената на CO₂ и дополнителна мерка за компензација на високите трошоци за производство, особено за енергијата во земјоделството.

Мерката - привремен надомест за земјоделски дизел има за цел доделување рамномерен даночен додаток за земјоделски дизел во возила, опрема и машини кои се користат директно за земјоделски и шумарски цели. За оваа намена се достапни најмногу 30 милиони евра. Даночната концесија се доделува по паушална стапка од 7 центи за литар нафта што се користи за земјоделски и шумарски цели. Исплатата е на крајот на април 2023 година.

Мерката - надомест за цената на CO₂ е со цел ублажување на цените за CO₂, кои беа воведени во октомври 2022 година, за земјоделството и шумарството. Ова ќе се направи преку годишен надоместок за периодот од 2022 до 2025 година.

Табела 1. Максималниот достапен износ годишно и годишните стапки на компензација

Година	Максимален достапен износ (милиони евра)	Годишна стапка на компензација (цент/литар бензин)
2022	15	2.25
2023	35	10.5
2024	40	13.5
2025	45	16.5

Просечната потрошувачка на нафта во л/ха се определува според видовите на земјоделско земјиште (обработливо земјиште, пасишта, постојани култури). Исплатата за 2022 година ќе биде на крајот на април 2023 година, за следните години во јуни n+1.

Надомест за инфлација - Вкупно 110 милиони евра се достапни од националните фондови, од кои 80 милиони евра се наменети за земјиште и 30 милиони евра за животни. Субвенцијата поврзана со земјиште се доделува според единицата за управување (обработливо земјиште, пасишта, постојани култури) врз основа на потрошувачката на нафтени деривати по хектар. Субвенцијата поврзана со животните се доделува по единствена стапка од 14 евра по сточна единица на фармата. Пријавувањето се врши автоматски, врз основа на земјоделската површина и животните наведени во системот за аплицирање за 2022 година. Пресметаните вкупни износи под 50 евра нема да се исплаќаат. Максималниот износ за државна помош е 62.000 евра по апликант. Исплата ќе се изврши најдоцна до декември 2023 година.

Други мерки за олеснување на товарот на земјоделците се: исклучителната помош за прилагодување за заштитено обработливо земјиште и субвенцијата за електрична енергија.

Мерката - Исклучителната помош за прилагодување за заштитено обработливо земјиште се заснова на чл. 219 на Заедничката организација на пазарот (СМО) и се финансира од фондовите на ЕУ, со 9 милиони евра на располагање за Австрија. Ова е наменето да ги ублажи зголемените трошоци за енергија и производство. Во согласност со барањата на Европската унија, средствата се исплатени до крајот на септември. Исклучителната помош ја имаат добиено сите фарми кои обработуваат најмалку 200 м² земјоделско земјиште, а кои одгледуваат заштитено овошје, зеленчук, цвеќе пресечено од стеблото (декоративно) и украсни растенија, печурки, микрозелени растенија и алги.

Субвенција за електрична енергија е мерка која се обезбедува во форма на субвенција за амортизирање на зголемувањето на трошоците за електрична енергија. За оваа мерка ќе бидат ставени на располагање 120 милиони евра. Подобни апликанти се сите фарми со примарно земјоделско производство и земјоделски странични бизниси. Субвенцијата ќе се обезбеди во двофазен модел: паушално плаќање според површина или животни диференцирани според користењето на земјиштето и животинските видови и; за однапред дефинирани енергетски интензивни форми на земјоделство и маркетинг (на пр. наводнување, вентилација со сено, директен маркетинг и сл.), се плаќа дополнителна субвенција според реалната потрошувачка на електрична

енергија. Плаќањата за фаза 1 се планирани за крајот на април 2023 година, за фаза 2 во втората половина на 2023 година“.

Кралство Шпанија

Кралството Шпанија усвои бројни мерки за да одговори на економските и социјалните последици од војната во Украина, вклучувајќи го и зголемувањето на цената на горивото. За таа цел, двата главни инструменти беа: Кралската уредба 6/2022 од 29 март, со која се усвоени итни мерки во рамките на Националниот план за одговор на економските и социјалните последици од војната во Украина и Кралската уредба 11/ 2022 година од 25 јуни, со која се прошируваат постојните и се донесуваат нови мерки. Со Кралската уредба 6/2022, од 29 март е одобрен **привремен попуст од 0,20 евра за литар на горивата за сите граѓани**, вклучително и оние во земјоделскиот сектор. Попустот е предвиден до 31 декември 2022 година, а се спроведува во соработка со добавувачите на гориво, кои прават попуст на малопродажната цена, вклучувајќи данок еднаков на износот на попустот. Трошоците за овој попуст во најголем дел ги сноси државата (0,15 €). Кралската уредба 11/2022 предвидува мерка за директна помош за индустријата која работи на гас, до 400.000 евра по корисник, вклучувајќи ги и производителите на ѓубрива. Истата уредба, во контекст на војната во Украина, обезбедува директен грант за производителите на говедско, телешко, овчо и козјо месо. Оваа исклучителна помош, чија основа е утврдена во Кралската уредба 428/2022 од 7 јуни, е финансирана од државниот буџет на Кралството Шпанија до 128.980.506 евра, додека 64.490.253 евра се обезбедени од ЕУ.

Делот 31 од Кралската уредба 6/2022 предвидува **државна помош за производителите на млеко** за да им се компензира за зголемувањето на трошоците предизвикани од порастот на цените на електричната енергија, добиточната храна и горивата, кои се појавија како резултат на ситуацијата во Украина. Директната помош изнесува најмногу 35.000 евра, а висината се одредува согласно следните критериуми: производство на кравјо млеко (210 евра по крава до максимум 40 животни по корисник; 140 евра по крава за животни по корисник во дополнителен број помеѓу 41 и 180; 100 евра по крава за животни по корисник вклучен во дополнителен број над 180), производство на овчо млеко (15 евра по овца) и производство на козјо млеко (10 € по коза).

Дополнително, во член 23 од Кралската уредба 11/2022, за 10% се зголемува за **поддршката за субвенционирање на земјоделското осигурување**, која веќе била предвидена во државниот буџет.

Република Словенија

Владата на Словенија во 2022 година поради воениот конфликт во Украина донесе сет мерки за помош во земјоделството во висина од 22 милиони евра од кои 1.7 милиони евра се од европски фондови:

- 5,2 милиони евра за поддршка на производителите на млечни производи за околу 4.000 фарми за млечни крави
- 2,1 милиони евра финансиски надоместоци за високите цени на енергијата за оние кои во 2021 година имаа право на поврат на акцизата на енергетските производи потрошени за земјоделска механизација, и тоа: двомесечна помош од **0,2 евра/литар гориво** (минимум 40 евра); **6,67**

евра/хектар за површини обработливо земјиште, обработливо земјиште за одгледување полжави, обработливо земјиште за јагоди, обработливо земјиште за постојани култури, оранжерии, оранжерии за овошни растенија, расадници за подлоги, трајно пасиште, градини со хмељ во прамени, големи овоштарници, пасишта со расфрлани неподобни карактеристики, привремено пасиште и земјоделско земјиште во подготовка; **14 евра/хектар** за површини со лозови насади, овоштарници, хмељ, маслинови градини или други постојани култури; **15 милиони евра** за кофинансирање на материјали за земјоделско производство во износ од 50 до 35.000 евра; **финансиска помош од 6.251 евра** поради високите цени на енергијата за рибарите на кои им била исплатена акцизата за 2021 година за енергијата искористена за придвижување на нивните рибарски бродови; и **7,5 милиони евра привремена поддршка** од Европскиот земјоделски фонд за фарми и мали и средни претпријатија активни во преработка, маркетинг и развој на земјоделски.

Оваа помош Владата на Словенија ја исплаќа врз основа на барањата на корисниците или врз основа на податоците добиени од Агенцијата за земјоделски пазари и рурален развој на Република Словенија од официјалната евиденција. Исто така, претпријатијата регистрирани како претпријатија за аквакултура може да добијат до 75.000 евра/корисник државна помош според привремената рамка која е дел од мерките за поддршка на економијата“.

Република Литванија

Основните инструменти за поддршка се поврзани со Заедничката земјоделска политика. Стапките на акциза во Литванија се следни:

- дизел-гориво: 372 евра на 1.000 литри производ,
- нафтен дериват кој се користи за земјоделски и риболовни дејности: 60 евра за 1.000 литри производ.

До јули 2015 година стапката била 0 евра, а од јули истата година - 21 евро, од 2018 - 56 евра, а од 2020 - 60 евра за 1.000 литри производ. Не се предвидени промени на помошта до крајот на 2024 година“.

Црна Гора

Во Црна Гора нема посебни мерки кои се однесуваат на поддршката на земјоделците во однос на тековното поскапување на нафтените деривати. Општите субвенции за земјоделците за тековната година се утврдени со Уредбата на Владата за условите, начинот и динамиката на спроведување на мерките на земјоделската политика за 2022 година. Од вкупно 41,9 милиони евра обезбедени од Буџетот за земјоделство, 37,7 милиони евра се наменети за „развој на земјоделството, руралниот развој и рибарството“. Во буџетот наменет за земјоделството е предвидена финансиска помош во следните форми: консултантски услуги, проекти и студии: 155.332,12 евра; субвенции за производство и обезбедување на услуги: 17.647.050,26 евра; други трансфери на физички лица – бенефиции за стари лица: 4.208.760,32 евра. Средства наменети за рурален развој се исто така предвидени за: субвенции за производство и давање на услуги: 8.800.000; локални инфраструктурни трошоци: 744.000 евра.

Република Латвија

Заради намалување на брзиот пораст на малопродажните цени на горивата за една и пол година, од 1 јули 2022 до 31 декември 2023 година, е утврдено дека додавањето на биогориво во гориво е доброволно, што значи дека трговците со гориво и трговците со гориво на големо, можат да изберат дали ќе додаваат или не смеса за биогориво. Видовите на поддршка што земјоделците можат да ги користат за стабилизирање на ликвидноста се следни:

- Земјоделците имаат можност да аплицираат за бескаматен краткорочен кредит од 40 евра/ха одобрен за единечна површина. Ова е можност земјоделецот да ја стабилизира ликвидноста со добивање на краткорочен заем без камата во моментот кога е неопходно да се купат суровините и материјалите неопходни за обезбедување на процесот на земјоделско производство;
- Поддршка за инвестирање во рамките на Заедничката земјоделска политика (Европски земјоделски фонд за рурален развој) е достапна за земјоделците за инвестирање во производството на обновливи извори на енергија и спроведување мерки за енергетска ефикасност на фармите;
- Поддршка за производство на обновлива енергија (сонце, ветер, биогаз, и др.) доколку произведената енергија се користи на фармата;
- Поддршка за спроведување на мерки за енергетска ефикасност, кои обезбедуваат најмалку 20% заштеда на енергија за греење и ладење како резултат на реновирање или реконструкција на постоечки згради, а тоа е потврдено со енергетска контрола или пресметка за енергетска ефикасност. Поддршката е до 60% заштеда на енергија.

Република Ирска

Шеми за поддршка веќе постоеле и пред појавата на потрошувачка криза, додека други мерки беа претставени во 2022 година. Дополнително, некои постоечки мерки беа изменети во 2022 година за да се справат со тековните кризи за гориво/трошоци за живот.

Мерка - помош на фарма е исплата на средства за земјоделците со ниски приходи. Се утврдуваат приходите од земјоделски и неземјоделски активности, и се пресметува неделен приход. Откако ќе се пресмета ова, на фармерот му се исплаќа разликата помеѓу нивниот неделен приход и неделната исплата „помош на фарма“ за која би биле подобни без приход. Ако земјоделец ги исполнува условите за помош за фарма, тој може да конкурира за дополнителна поддршка, вклучувајќи:

- Додаток за гориво - исплата за помош околу трошоците за греење на вашиот дом во текот на зимата;
- Медицинска картичка – многу фармери се пријавуваат за медицински картички дури и ако не добиваат социјална помош;
- Додаток за облека и обувки за „назад во училиште“;
- Додаток за кирија или исплата на помош за домување
- Рурална социјална шема и програми за вработување во заедницата.

Во Помош на фарма се направени измени во буџетот за 2023 година.

Од октомври 2022 година: двојна исплата на трошоците за живот која ќе се плаќа од неделата што започнува на 17 октомври.

Од декември 2022 година: двојна исплата на божиќен бонус што ќе се плаќа од неделата што започнува на 5 декември.

Од јануари 2023 година: максималната стапка на Помош на фарма ќе се зголеми за 12 евра до 220 евра неделно.

Мерка - поддршка за гориво за земјоделците - земјоделскиот дизел веќе се субвенционира во Ирска, при што акцизата за земјоделскиот дизел моментално е 5,4 центи за литар во споредба со 21 цент за литар за дизел за патишта.

Мерки воведени во 2022 година: за инсталирањето на одредени технологии за соларни системи може да се добие грант-помош во рамки на Мерките за модернизација на земјоделството, кои вклучуваат соларни фотоволтаични панели и соларни батерии за полнење, како и соларни панели за загревање на водата во рамките на мерките за капитални инвестиции за свињи и живина“. Потребната максимална големина на панелот, за добивање на грант помош, во моментот е 62 kW, а 11 kW се потребни за добивање на помош предвидена со сите останати Мерки за модернизација на земјоделството. Апликантот може да инсталира дополнителни панели на сопствен трошок. Претходно, со грант помошта за соларни инвестиции се бараше целата електрична енергија да се троши само за земјоделска дејност, а од 24 септември 2022 година, потрошувачката на електрична енергија може да биде користена и за куќата каде што земјоделецот живее. Куќата за живеење мора да биде во сопственост на земјоделецот или член на семејството и да се наоѓа на земјоделското стопанството. Со овие мерки не е дозволено да се продава произведената електрична енергија. Грантовите за соларни инвестиции се предлагаат да се зголемат на 60% од 2023 година.

Република Португалија

Со Уредбата бр. 249-Б/2022 се намалува даночната стапка на нафтените деривати што се применуваат на обоено гориво на вкупно 6 центи по литар, од 3 октомври до 31 декември 2022 година.

Постојат и други национални системи за поддршка и системи за поддршка на заедницата:

- Со цел да се намалат трошоците за производство, креирана е исклучителна поддршка за трошоците за енергија, дефинирана според одредбите на Законот бр. 37/2021 година. Оваа поддршка се применува исклучиво на вредноста на реалната потрошувачка прикажана на фактурата, плус фиксната компонента поврзана со вредноста на договорената моќност, за броилата кои исклучиво или во најголем дел поставени на инсталации или опрема поврзани со земјоделски и сточарски активности.
- Уредбата бр. 27-А/2022 предвидена за систем на кредитни линии со субвенционирани камати или со субвенција за гарантна провизија, наменета за оператори кои произведуваат, преработуваат или продаваат земјоделски производи и работат на национална територија, дозволува финансиските средства да станат достапни за справување со кризни ситуации кои произлегуваат од штети предизвикани од временските непогоди или нарушувања на пазарите, или од зголемени трошоци за производство.
- Со Наредбата бр. 5905/2022 е создадена исклучителна поддршка за криза во форма на повратна субвенција за земјоделците, до износ од

500.000.000 евра. Оваа поддршка беше доделена на земјоделците кои во 2021 година добија исплати според Единствената апликација (ЕП), според шемите предвидени во Уредбата бр.58/2017 и кои поднеле исто барање за 2022 година. Максималниот износ што треба ќе се додели на секој земјоделец е 50 % од вредноста на исплатената помош наведена во распоредот за плаќања до 31 декември 2021 година.

- Со Уредбата бр.180/2022 се утврдува начинот на аплицирање за исклучителната и привремената мерка предвидена во Делегираната Регулатива на Комисијата (ЕУ) 2022/467. Главната цел на оваа поддршка е да се промовира економската одржливост на земјоделското производство, одржувањето на неговата активност и неговата способност да го снабдува пазарот. Поддршката е насочена кон секторите на живина, свинско месо и кравјо млеко, кои беа под влијание на негативните економски ефекти, особено како резултат на зголемените трошоци за производство во првиот квартал од 2022 година.

Кралство Холандија

Во 2022 година привремено е намалена акцизата за одредени компании. Владата на Холандија одлучи да ја **намали акцизата за безоловен бензин, дизел и ТНГ/ЛНГ од 1 април до 31 декември 2022 година**. Ова се однесува на намалување од 17,3 центи (бензини), 11,1 центи (дизел) и 4,1 центи (ТНГ/ЛНГ) на литар. Под одредени услови, компаниите може да побараат враќање на средствата од 1 април за разликата помеѓу повисоката и намалената стапка. Компаниите можат да побараат враќање на акцизата за гориво што го имаат на залиха на 01.04.2022 година во 00:00 часот. Компаниите мораат да го поседуваат горивото и да го има комерцијално достапно во магацините. Намалувањето на акцизата се однесува и на акцизната стока која потоа се транспортира до такво складиште. Намалувањето се однесува на компании со сопствен магацин, како што се: бензински пумпи, транспортните компании, договорни и земјени компании, оранжериски хортикултурни компании, фарми и компании за уредување на просторот. На 14 октомври 2022 година е објавено дека малите и средни претпријатија чии енергетски трошоци одговараат на најмалку 12.5% од прометот, ќе добијат компензација до 160.000 евра преку Шемата за компензација на енергетски трошоци. Овие енергетски силни средни и мали претпријатија ќе добијат надомест од 50% од зголемувањето на енергетските трошоци над одредената праг цена (ова шема важи од ноември 2022 до декември 2023 година). Надоместокот е за компании кои имаат до 250 вработени кои се регистрирани во холандскиот трговски регистар. За да бидат подобни, покрај условот за енергетски интензитет, компаниите мораат да имаат годишна потрошувачка поголема од 5000 кубни метри гас или 50,000kW часови на електрична енергија. Покрај ова, постои (општ) надомест за енергетски инвестиции за претприемачи. Риболовниот сектор не добива директна поддршка за високите цени на горивата, меѓутоа парите се наменети за санација на штети и помош за одржливост.

Република Финска

Во Финска со Законот за даночни намалувања за одредени горива што се користат во земјоделството се одредува износот на повратот на данокот. Даноците за енергија се надоместуваат под одредени услови, дефинирани со овој Закон. Мерките за помош на нафтени деривати стапуваат на сила од 25 мај 2022 година:

- 14,80 центи за литар лесно мазут
- 6,35 центи за литар за биогориво масло од Р-класа
- 17,17 центи за литар мазут.

Според Даночната управа на Финска, поголемиот дел од земјоделците имаат право на дополнителен поврат на данокот на енергија. Дополнителни повратни средства ќе им бидат исплатени автоматски на земјоделците кои добиле одобрено решение за поврат на данокот на енергија за 2021 година. Исто така земјоделците можат да аплицираат за привремена даночна помош на имот за објекти за земјоделско производство кои не се однесуваат на земјиште, згради за шумско производство или згради што се користат за индустриска и комерцијална дејност. Максималниот износ на помошта не смее да надмине 35.000 евра по апликант. Мерките за помош согласно овој закон се за добиточната храна, горива, мазива, електричната енергија и вештачките ѓубрива мора да сочинуваат најмалку 15 отсто од земјоделските расходи пред трошоците за резерви, амортизација и камати. Апликантот можеби да биде одбиен за овие мерки ако е на списокот за санкции поврзани со воениот конфликт во Украина. Даночната помош на недвижен имот може да се додели доколку барателот не добил други форми на поддршка за примарно производство во криза во 2022 година, а вкупниот износ на различните субвенции не може да надмине 35.000 евра по апликант. Помош за приспособување ќе им се додели на фармите во регионот на Јужна Финска на кои им е доделена помош за производство во стакленици, помош за складирање на градинарски производи или помош одвоена од свињарството и живинарството во 2021 година. Исклучителната помош за прилагодување се финансира преку уделот на Финска од кризното финансирање на Европската Унија, дополнето со националното финансирање, кое изнесува приближно 20,5 милиони евра. Инструментот за поддршка се заснова на Делегираната Регулација на Комисијата (ЕУ) 2022/467. Исто така дополнителни плаќања ќе се извршат за фармите во регионот на Северна Финска во форма на зголемување на помошта за производство на стакленици, помош за складирање на градинарски производи и помош одвоена од свињарството и живинарството. За поддршката е предвидена сума од 21 милион евра.

Изработил: Славчо Маркоски
Одобрила: Ивана Арсовска Трајановиќ
Согласна: Фани Коровешовска

Раководител на Парламентарниот институт,

м-р Златко Атанасов

Насоки за користење на истражувачките услуги на Парламентарен институт

Кој
ги користи
услугите?

Зошто?

Како?

Кому
му се поднесува
барањето?

Какви услуги
и препорачан
минимален рок?

Што содржат
истражувачките
работи?

Што
не може да
биде
побарано?

- пратениците
- работните тела
- советите
- пратеничките групи
- генералниот секретар

за обезбедување објективни и непристрасни информации заради:
- подобро аргументирање на ставовите;
- подобро запознавање со предлог-законите и другите акти;
- кристализирање на идејата за поднесување предлог-закон;
- учество на јавни настани, комуникација со граѓани и дипломатски посети

со поднесување барање за истражувачки работи:
- во писмена форма (на пропишаниот образец, потпишан лично од корисникот)
- во електронска форма (преку системот на е-парламент)

на раководителот на Парламентарен институт
(за дополнителни појаснувања во однос на темата и рокот,
истражувачот и раководителите се консултираат со корисникот
при добивањето на барањето и во текот на изработката на
истражувачката работа)

минимум работни дена:

- кратка информација	3
- хронолошки преглед	5
- тематски преглед	5
- компаративен преглед	7
- опширна информација	10

истражувачките работи се од информативна
природа, политички неутрални и објективни, се
фокусираат на факти и не содржат препораки, ниту
сугерираат решенија

- правни совети и помош за индивидуални случаи;
- изработка на нацрт-закони или амандмани;
- информации од надлежност на други сектори во Собранието

parl.inst@sobranie.mk

070/409-544
070/352-474
070/320-349
070/320-348
071/305-384